

Oude gewoontes sterven niet

Rik Coolsaet

Na 11 september zal de wereld nooit meer zijn zoals voorheen. Neen ? Is dat niet een van die absolute waarheden waar we best met enige gezonde scepsis tegenaan kijken ? Retoriek en historie vormen immers geen goed huwelijk. Het ene stelt eisen die door het tweede niet gestaafd worden. In het verleden is het iets teveel voorgekomen dat we iets als nieuw proclameerden, wat achteraf bekeken toch slechts een waterrimpeling was. Begrijpelijk is het wel. We hebben allemaal de neiging om ons te laten aanzuigen door de instantinformatie die ons elke dag aangeboden wordt en hebben dan geen tijd en geen oog meer voor wat zich daaronder en daar achter afspeelt.

Fascinerend vind ik het te zien hoe, soms ver uit de schijnwerpers van de dagelijkse berichtgeving in Europa, de Verenigde Staten snel aan het terugvallen zijn in oude gewoontes.

Neem nu de verhitte discussie in het Congres over het economische herstelprogramma ingediend door de Republikeinen. Dat moet verhinderen dat de terroristische aanslagen de sputterende Amerikaanse economie voluit in de recessie zouden duwen. Hier in Europa willen wij ons allemaal terecht solidair verklaren met Amerika – maar met welk Amerika ? In de hoofdstad van politiek Amerika is het immers al lang uit met de door 11 september gesmede solidariteit tussen Republikeinen en Democraten. De Democraten willen de slachtoffers van de recessie ter hulp komen, in de eerste plaats de werklozen en de laagste inkomens. De Republikeinen willen, blijkbaar met de steun van hun president, gebruik (de Democraten zeggen ‘misbruik’) maken van het heersende klimaat in de Verenigde Staten om via het herstelprogramma ‘hun’ behoeftigen ter hulp te schieten: Ford, IBM en andere Chevrons, alsook stel petroleum- en mijnbedrijven in Texas (Waar kwam George W. Bush ook alweer vandaan ?). Deze zouden een ongekende belastingverlaging krijgen. De Republikeinen spelen het spel zo grof dat uitgerekend hun minister van Financiën Paul O’Neill sommige delen van het herstelprogramma omschreef als ‘show business’ die enkel de bedoeling heeft de bedrijven te bedanken die de Republikeinse partij financieel hadden ondersteund.

Nog verder uit de schijnwerpers, in de schimmige coulissen van de lobbyisten, is een nieuwe ‘koop van de eeuw’ in de maak. Ook die verraadt de terugkeer van een andere slechte Amerikaanse gewoonte, namelijk de reflex om elke manifestatie van te grote Europese onafhankelijkheid in de kiem te smoren. In zijn meest simpele vorm gaat het hier om een Amerikaans voorstel aan de Europeanen om hun bestaande vloot F-16 gevechtsvliegtuigen te vervangen door een nieuw Amerikaanse gevechtsvliegtuig, de Joint Strike Fighter (JSF). Waar zit het venijn ? In dat ene kleine zinnetje in de Amerikaanse vakliteratuur : ‘Achter de JSF zit zowel een militaire als een industriële strategie. Om het in simpele woorden te zeggen, met betrekking tot de Europese defensie-industrie zou de JSF kunnen bereiken wat met de F-16 net niet is gelukt: haar vernietigen.’

Laten we even alle bedenkingen ten gronde over het huidige en toekomstige nut van een gevechtsvliegtuig terzijde. Op zich is zo een JSF best aantrekkelijk, als men enkel oog heeft voor het prijskaartje. Het toestel is relatief goedkoop, zeker in vergelijking met zijn Europese concurrenten. Dat komt omdat het buiten vliegen en schieten eigenlijk niet zo heel veel gesofistikeerde dingen alleen aankan. Om naar behoren te kunnen functioneren, moet het zich inschakelen in een overkoepelend en gecentraliseerd systeem dat het toestel in staat stelt zich te beschermen tegen vijandige radar en raketten of zijn doelwitten op grote afstand uit te

kiezen. Vergelijk het met een computer die enkel functioneert als het op een netwerk is aangeschakeld, dat de harde schijf bevat en de virusprotectie up to date houdt.

Onze huidige gevechtsvliegtuigen, de F-16's, zijn gekocht in het midden van de jaren 70 en blijven in de lucht tot zowat 2010. Het JSF-programma van zijn kant heeft de bedoeling om, met modernisering en updates erbij, zo'n 50 jaar of zelfs meer mee te gaan. Zich inschrijven in het programma betekent dat voor minstens een halve eeuw de Europese luchtmachten afzien van elk autonoom optreden en dat, als neveneffect, de Europese luchtvaartindustrie niet aan de bak komt. Men kan uiteraard zeggen, so what. Maar het punt is dat de wens om een eigen Europese defensie uit te bouwen, in de feiten onmogelijk zal worden gemaakt omdat elke militaire operatie waar vliegtuigen mee gemoeid zijn, noodzakelijkerwijze behoefte heeft aan een Amerikaanse instemming. Meer zelfs, Washington zal de operationele controle bezitten over elk Europees optreden omdat het de sleutels in handen heeft van de overkoepelde paraplu van satellieten, radarvliegtuigen en communicatie- en informatiekkanalen.

Het neveneffect is bovendien dat de Europese luchtvaartindustrie de inschakeling in de JSF-architectuur niet zal overleven. Als de huidige F-16 landen, zoals België, Nederland (daar start binnenkort de parlementaire discussie over de JSF), Denemarken, Noorwegen, zich bekennen tot de JSF dan wordt de markt te klein om eender welke Europese concurrent te laten overleven. Nettoresultaat van het aantrekkelijke Amerikaanse voorstel: de Europese militaire luchtvaartindustrie kan haar deuren sluiten of onderaannemer worden, Europa blijft een halve eeuw technologisch afhankelijk van de Verenigde Staten en de civiele component van haar luchtvaartindustrie (Airbus, dat al enige tijd meer succes boekt dan Boeing) zal op termijn in een verzwakte positie de strijd moeten aanbinden met haar Amerikaanse concurrenten.

Oh ja, nog een laag-bij-de-grondse opmerking. Twee weken geleden heeft de Amerikaanse regering bekend gemaakt aan welk bedrijf het JSF-contract wordt toegekend, het grootste militaire contract uit de Amerikaanse geschiedenis. De winnaar is Lockheed, dat in de afgelopen jaren de kaart van de Republikeinse Partij had getrokken. De tegenkandidaat, Boeing, had zijn financiële bijdragen netjes in tweeën verdeeld, evenveel voor de Republikeinen als voor de Democraten. Pech voor Boeing. Verkeerd gegokt. Lockheed had ook aangekondigd dat de JSF in Fort Worth zal gebouwd worden. Fort Worth ligt in Texas.

Elf september lijkt veraf. Welkom in de reële wereld.

(Knack, 7 november 2001)